

Cultuur-historische vereniging voor Groningen

Sinds 1924

'Kennis van de eigen geschiedenis verrijkt'

Postbus 41122, 9701 CC Groningen • www.verenigingstadenlande.nl • info@verenigingstadenlande.nl

Jaarverslag van de vereniging over 2023

BESTUUR VAN DE VERENIGING

- De taken binnen het bestuur van de vereniging zijn als volgt verdeeld: Eddy de Jonge (voorzitter); Max Koning (penningmeester); Harry Vogel (secretaris); Bibi Koekkoek (bestuurslid) en Dineke van der Wal (bestuurslid). Gedurende het verenigingsjaar werd duidelijk dat Eddy de Jonge zich medio 2024 (vanwege zijn pensionering) terug zal trekken als voorzitter. Dineke van der Wal ging eind 2023 met zwangerschapsverlof en verwacht in de 2^e helft van 2024 weer haar werkzaamheden bij de Groninger Archieven te hervatten. We denken na over de invulling van beide vacatures binnen het bestuur.
- Vanwege de lopende verbouwing van de Groninger Archieven zijn verschillende activiteiten van de vereniging verplaatst van de hal van de Groninger Archieven naar het MADA (Museum aan de A, het voormalige Scheepvaartmuseum) aan de Brugstraat.
- Voor wat de verzending van het tijdschrift naar onze leden zijn we zijn als vereniging overgegaan naar een zogenaamd flexibel tarief (is minder prijzig) van PostNL. Flexibel betekent dat PostNL een week de tijd mag nemen om het tijdschrift op de aangegeven adressen te bezorgen, dat is langer dan het voorgaande tarief dat echter meer kosten met zich meebracht.
- De penningmeester van de vereniging heeft een grote extra inspanning verricht om achterstallige contributies te innen. In de loop van 2023 is het gebruik van acceptgiro's compleet gestopt, voor veel van onze leden een lastig gegeven. Voor veel van onze leden betekent dit dat een geheugensteuntje om de contributie te betalen op prijs wordt gesteld.
- Er is vanuit het secretariaat een inspanning verricht om het contact met onze leden te vereenvoudigen en vooral goedkoper te maken. Inmiddels kunnen we > 50% van onze leden via email bereiken. Ook voor wat betreft het innen van de contributie blijkt dit een effectief middel te zijn, zeker nadat de acceptgiro's in de zomer van 2023 zijn afgeschaft. Onze leden stellen het op prijs dat ze via mail een seintje te krijgen dat we graag willen dat de contributie voor het lopende jaar wordt overgemaakt.
- Er is in het afgelopen jaar geregeld dat de UBO-registratie en de KvK-inschrijving van de vijf bestuursleden van de vereniging up-to-date gemaakt werd. Hiermee voldoen we aan de wettelijke verplichtingen voor verenigingen.
- Ook is besloten om in samenwerking met Bosscher Janssens notarissen de statuten van de vereniging aan te passen naar de huidige tijd. De laatste wijziging van onze statuten en huishoudelijk reglement dateerde van 1982, hetgeen betekent dat de statuten en het huishoudelijk reglement behoorlijk verouderd waren. Sinds 2021 is de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) van kracht. Daarin wordt onder andere ook de hoofdelijke aansprakelijkheid van verenigingsbesturen geregeld. Om ons op dat aspect minder kwetsbaar te maken is het noodzakelijk dat we voldoen aan de eisen zoals die in de WBTR zijn gesteld.

Stad & Lande is een cultuurhistorische vereniging die zich richt op ieder die zich interesseert voor de geschiedenis van stad en provincie Groningen. De vereniging wil de kennis over en de belangstelling voor de geschiedenis bevorderen door het organiseren van activiteiten op het gebied van onderzoek, educatie, publieksprojecten en publicaties.

HET VERENIGINGSJAAR; ACTIVITEITEN

- 29 maart 2023: Presentatie van het eerste tijdschrift in de nieuwe opzet in het MADA om 20:00 uur. Voor een redelijk goed gevulde zaal werd het tijdschrift in de nieuwe opmaak (Stad & Lande 2.0) aan de aanwezigen gepresenteerd. Later werden door een groot aantal leden van de vereniging enthousiaste reacties gegeven (hoofdzakelijk via de mail). Na de pauze volgden een drietal korte maar interessante lezingen.
- 10 mei 2023: Korte Algemene Ledenvergadering gevolgd een aansluitende lezing over leegloop van het Groninger platteland in de late middeleeuwen door historicus Remi van Schaik. In de Europese geschiedenis worden de late middeleeuwen vaak gezien als een periode van economische en demografische crisis met hongersnoden en epidemieën tot gevolg. Voor de Nederlanden als geheel is dat al eens ter discussie gesteld. Remi van Schaik vraagt zich af of dat ook de reden was voor de leegloop van het Groninger platteland in die tijd.
- Oktober 2023; maand van de geschiedenis: In verband met de verbouwing van de Groninger Archieven werd er in 2023 geen Dag van de Groninger Geschiedenis georganiseerd. In plaats daarvan organiseerden we samen met de Groninger Archieven en Museum aan de A vier historische cafés in de maand oktober, de Maand van de Groninger Geschiedenis. Tijdens de cafés verkennen we verschillende eureka-momenten uit de Groninger geschiedenis. We brengen een ode aan de wetenschappers en denkers die ondenkbare vragen durfden te stellen en aan de vrije geesten die het onmogelijke mogelijk maakten. Elk historisch café bestaat uit een hoofdlesing en twee minilezingen. Na de hoofdlesing laten andere sprekers u tijdens minilezingen kennismaken met de schatten die in de depots van verschillende erfgoedinstellingen in Groningen liggen. Welke eureka-verhalen schuilen er achter de objecten of archiefstukken die bewaard worden door musea en de Groninger Archieven?
 - 1 oktober 2023 – Hoofdlesing: Ulco Kooystra. De Groningse stoomwagen: een verhaal van succes, miscommunicatie en deceptie. Enkele jaren voordat de eerste stoomtreinen in Nederland rijden, maken professor Sibrandus Stratingh (1785-1841) en instrumentenmaker Christopher Becker in 1834 een proefrit in hun zelfgebouwde stoomwagen. We zouden zijn uitvinding misschien wel de eerste Nederlandse auto kunnen noemen.
 - 8 oktober 2023 – Hoofdlesing: Max van den Berg. VerkeersCirculatiePlan (VCP): een ommekeer in de stad Groningen. Als we denken aan innovatieve of gewaagde visies in Groningen, komt het Verkeerscirculatieplan vaak als een van de eerste onderwerpen naar voren. Het VCP vormde in de jaren zeventig een belangrijk onderdeel van een progressief programma van een nieuw links college van burgemeester en wethouders in Groningen. De invoering ervan ging echter niet zonder slag of stoot.
 - 15 oktober 2023 – Hoofdlesing: Corrie Tijsseling. Guyot doveninstituut: het 'ontstommen' van doven. Tijdens de Verlichting (grote 18^e eeuw) buigen wetenschappers zich over filosofische vragen als: 'Kunnen mensen die niet spreken, wel denken?' En kunnen zij als 'mensen' getypeerd worden of waren zij eigenlijk dieren in de verschijningsvorm van mensen? Het gewone volk werd in zijn algemeenheid gezien als 'redeloos vee'. Het leek hierdoor aannemelijk dat doven uit het gewone volk daarmee ook redeloos waren. Tot een dominee uit Groningen, Henri Daniel Guyot (1753-1828), een reis naar Parijs maakte en geïnspireerd werd om het eerste doveninstituut van Nederland op te richten.
 - 22 oktober 2023 – Hoofdlesing: Herman Broers. In de voetsporen van dokter Kolff: uitvinder van de kunstnier. Nadat Willem Kolff (1911-2009) in 1937 als jongste assistent-arts op de interne afdeling in het Academisch Ziekenhuis in Groningen een boerenzoon ziet sterven aan nierfalen, besluit hij om op zoek te gaan naar een antwoord op het 'nierprobleem'. Waarom lukte het hem wel en al die andere onderzoekers daarvoor niet om de nierfunctie van de mens over te nemen? En hoe wist hij dit apparaat te bouwen terwijl de Duitse bezetter hem steeds verder in de problemen bracht?
- 13 december 2023. Een algemene ledenvergadering met betrekking tot de gewijzigde statuten. De uitnodiging voor de ALV werd tezamen met de te wijzigen statuten en een voorstel tot wijziging apart naar de leden verzonden. Helaas waren er te weinig leden aanwezig om het voorstel tot wijziging aan te nemen. Een tweede algemene ledenvergadering over hetzelfde onderwerp is gepland voor 17 januari 2024. In overeenstemming met de nog geldende statuten geldt voor deze 2^e vergadering geen minimumaantal leden dat aanwezig dient te zijn (wel dient er een tweederde meerderheid vóór wijziging te zijn). Na de

Stad & Lande is een cultuurhistorische vereniging die zich richt op ieder die zich interesseert voor de geschiedenis van stad en provincie Groningen. De vereniging wil de kennis over en de belangstelling voor de geschiedenis bevorderen door het organiseren van activiteiten op het gebied van onderzoek, educatie, publiekprojecten en publicaties.

pauze volgde een lezing van Jos Rietveld over Albert Fongers en zijn illustere rijwielmerk. Albert Fongers wordt in 1841 geboren als jongste zoon van een bakkersknecht uit Warffum. Op 11-jarige leeftijd belandt hij met zijn familie in de bedelaarskolonie Ommerschans. Na de nodige omzwervingen begint hij in 1867 als smidsknecht op het Nieuwe Kerkhof in Groningen, enige jaren later neemt hij deze smederij over. Hier begint hij met de fabricage van rijwielen. Naast de smederij bouwt hij zijn eerste rijwielfabriekje. In 1897 volgt zijn tweede, grote fabriek aan de Hereweg. De jaren tot 1920 zijn de hoogtijdagen van het rijwielmerk Fongers. Er worden klasse rijwielen gemaakt maar ook kunstzinnige affiches en andere reclame. Onder de vroege klanten van Fongers bevinden zich de koninklijke familie, het leger (inclusief de KNIL) en mensen met geld. Was Albert in 1855 nog een armeluiskind, in het fin-de-siecle maakt hij inmiddels deel uit van de elite van de stad Groningen.

TIJDSCHRIFT STAD & LANDE

- Het jaar 2023 is het eerste jaar waarin we ons vernieuwde en dubbeldikke tijdschrift (Stad & Lande 2.0) naar onze leden hebben verzonden. In de eerste paar maanden kwam een groot aantal reacties van leden binnen, die nagenoeg allemaal enthousiast bleken. Een enkele reactie had te maken met de breedte van marges in relatie tot leesbaarheid. De redactie van het tijdschrift was het eens met de suggestie van deze lezer. Het tijdschrift kijkt voor wat betreft de inhoud af van voorgaande jaren. In het vernieuwde tijdschrift wordt een koppeling gemaakt naar verschillende musea in de provincie waardoor het tijdschrift veel meer dan voorheen een weerspiegeling van het complete 'erfgoedveld' is geworden.
- De in 2023 verspreide tijdschriften zijn gedurende het gehele jaar gedrukt in een oplage van 1500 stuks waarbij een deel van de oplage verspreid is bij de deelnemende erfgoedinstellingen. Het doel hiervan was promotie van zowel de instellingen en ook het tijdschrift. Er zijn tijdschriften uitgezet bij de volgende erfgoedinstellingen: MADA; Synagoge Groningen; Kloostermuseum Ter Apel; Smederij Sellingen; Vestingmuseum Bourtange; Museum de Wolden; Vestingmuseum Oude Schans; Museum Slag Heiligerlee; Veenkoloniaalmuseum Veendam; Visserijmuseum Zoutkamp; Museum Wierdenland Ezinge; Openluchtmuseum het Hoogeland; Zielhoes Noordpolderzijl; Menkemaborg; Muzeeaquarium Delfzijl; Museum Stad Appingedam. De deelnemende erfgoedinstellingen gaven aan (telkens als er een nieuwe editie van het tijdschrift werd gebracht) dat de belangstelling hiervoor groot was.
- Bij de aanmelding van nieuwe leden voor de vereniging is geïnventariseerd hoe deze nieuwe leden bij de vereniging terecht zijn gekomen. Een groot aandeel van de nieuw aangemelde leden gaf aan een tijdschrift te hebben meegenomen bij één van de deelnemende erfgoedinstellingen en op basis van dat tijdschrift zich als lid van de vereniging te hebben ingeschreven.

Groningen, 11 februari '24
Harry Vogel (secretaris)

Stad & Lande is een cultuurhistorische vereniging die zich richt op ieder die zich interesseert voor de geschiedenis van stad en provincie Groningen. De vereniging wil de kennis over en de belangstelling voor de geschiedenis bevorderen door het organiseren van activiteiten op het gebied van onderzoek, educatie, publieksprojecten en publicaties.